

YAPI DENETİMİ KAMUSAL DENETİMDEN DAHA DA UZAKLAŞTIRILYOR

Bilindiği üzere 1999 depreminden sonra siyasal iktidar binaların inşasında yeterli denetimin yapılmadığı savıyla yapı denetim sürecini tamamen özelleştirerek piyasanın insafına bırakmıştır. Yapı Denetimi Hakkında Kanun ve bağlı yönetmelikleri ile 19 ilde başlayan uygulama 2011 yılından itibaren tüm illere yayılmış ve halen devam etmektedir. Ancak tüm eleştirilerimize rağmen resmi olarak görüşe sunulmamış olsa bile son zamanlarda 4708 sayılı yasanın yerine farklı bir kanun tasarısının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanma aşamasında olduğu bilinmektedir.

Taslakta getirilen değişiklikler şöyle ifade edilebilir;

1. Tasarı kapsam olarak 3194 Sayılı İmar Kanunundan ve 4708 Sayılı Kanundan ayrılmış ve Yapı Denetimini İmar Kanunu 22. Maddesinde belirtilen Kamu Kurumlarını da kapsamı içerisine alacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca tasarıda “Tarım ve hayvancılık amaçlı olup tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesi de yapılan entegre tesis niteliğinde olmayan yapı ve tesisler ve köylerin yerleşik alanlarında, bodrum katı ve çatı arası dışında en çok iki katlı ve sadece bir bodrum katın alanı hesaba katılmaksızın alanı 500 m²'yi geçmeyen konut yapıları ile bunların kömürlük, otopark, depo gibi müştamilâtı” kapsam dışına alındığı ifade edilerek 3194 Sayılı İmar Kanunundaki ve 4708 Sayılı Kanundaki esaslar korunduğu düşünülse de yapı sahiplerine teknik müşavirlik şirketleri vasıtası ile inşaatlarını yapma yolunda seçimlik hak tanınmıştır.

2. Teknik Müşavirlik Kuruluşu (TMK) ismi ile bir kuruluş oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar;

a- Zemin, etüdü, harita, plân, arazi ve arsa düzenleme ifraz, tevhit, proje hazırlama, kent tasarımı, proje geliştirme yapılarında risk ve hasar tespiti, yapı güçlendirmeye ilişkin etüd ve proje işleri, kullanım amacı değiştirilecek olan binalar için rapor düzenlenmesi işleri, bünyesinde hizmet alımı ile turizm uzmanı çalıştırmak suretiyle âtil konut sertifikası vererek mevcut yapıları turizme kazandırma işleri, yıkım ruhsatı ve yıkım işlemine ilişkin iş ve işlemler, keşif,

metraj, araştırma, geliştirme ve raporlama, şartname sözleşme ve ihale hazırlığı, iş bitirme belgesi hazırlama ve bu alanlarda danışmanlık işleri gibi mimarlık ve mühendislik hizmetlerini veren veya bu hizmetler ile Bakanlıkça verilen izin belgesine bağlı olarak etüd, proje ve yapı denetimi işlerini de yapabilen Teknik Müşavirlik Kuruluşları

b- Sadece Etüd ve Proje Denetimi ile Birlikte Yapı Denetimi yapan Kuruluşlar olarak tanımlanmıştır. Teknik Müşavirlik Kuruluşlarının tüm ortakları mühendis olmak zorundadır. Ancak ayrı bir şirket tipi belirtilmemiştir. Dolayısı ile bu şirketler Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca şahıs ya da sermaye şirketi olarak kurulabilirler.

3. Yeni bir hüküm olmamasına ve 4708 Sayılı Kanunda da muhafaza edilmiş olmasına karşın belirtilmesinde yarar olan husus 4. maddenin b bendinde yer alan “Kendilerince hazırlananlar hâriç olmak üzere, etüd ve proje müelliflerince hazırlanarak doğrudan kendilerine teslim edilen arsa veya araziye ilişkin zemin etüd raporlarını, uygulama projesi ve hesaplarını mevzuata, standartlara, şartnamelere ve meslekî kurallara göre denetleyerek, ilgili idareler dışında başka bir kurum veya kuruluşun vizesine ve ya onayına tâbi tutulmaya hacet olmaksızın ilgili idareye uygunluk görüşünü bildirmek...” hükmünde yer alan ilgili idareler dışında başka bir kurum veya kuruluşun vizesine/onayına tâbi tutulmaya hacet olmaksızın ifadesidir. Belirtilen ifade TMMOB a bağlı Odalar tarafından hazırlanan meslekî denetim yönetmelikleri uyarınca halen uygulanmakta olan işlemleri ifade etmektedir. TMMOB, Anayasanın 135. maddesi hükmü uyarınca kurulmuş Kamu Tüzel kişisidir. Anayasa'nın 135. Maddesi “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlara uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını

korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir..." hükmünü içermektedir.

6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunun 33. Maddesi de Türkiye’de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve âzalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler hükmünü getirmiştir.

Bu anlamda Mühendislik mesleği mensuplarının mesleki faaliyetlerini denetlemek Odaların asli görevidir. Nitekim 6235 Sayılı Kanun meslek mensuplarının meslek Disiplinine aykırı hareketlerine ilişkin cezaları da ihtiva etmektedir. Bu Anayasa’nın 135.Maddesinin mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak görevinin düzenlemesidir. Bu anlamda TMK'lara sunulan projelerin EMO veya ilgili odanın mesleki denetimine sunulması hükmü Anayasa ile konan mesleki denetim yapma ilkesine aykırıdır. Kamu görevi yapsa dahi bir özel hukuk tüzel kişinin bir idari birimin kendi faaliyet alanı ile ilgili düzenlemesine tabi olmayacağı yolundaki hüküm bu anlamda Kanunların Anayasaya aykırı olamayacağı ilkesine aykırıdır.

4. Tasarıda TMK ortak ve mühendislerinden istenen mesleki yeterlilik konusundaki belirlemeyi 4708 Sayılı Kanunda olduğu gibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına vermiştir. Anayasanın 135.Maddesi Meslek Odalarına faaliyet alanı ile ilgili olarak bir tekel hakkı tanımış olup, idarenin yetkisinin sadece Denetim yetkisinden ibaret olduğu maddenin 5. paragrafında belirtilmektedir. Kısaca vesayet yetkisi olarak adlandırılan bu yetki idareye kural koyma hakkı tanımamaktadır.

Oysaki tasarıda mesleğin yürütülmesine ilişkin kuralların yani Yapı Denetim yapacak olan mühendislerin mesleki yeterlilikleri olarak ifade edilen mesleği yürütüş biçimine ilişkin kuralların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirleneceği, sicillerinin tutula-

cağı, disiplin cezalarının uygulanacağı, kısmen de olsa Mühendislik mesleğinin bir faaliyet alanından çıkarılacağına ilişkin hükümler bulunmakta ve bu kuralları belirleme ve uygulama yetkisi Bakanlığa verilmektedir. Bu yetkiler Anayasanın 135.Maddesi hükmü uyarınca TMMOB'a aittir. Kanun bu yönü ile TMMOB'un Anayasadan kaynaklanan yetkisini elinden almaktadır.

Diğer taraftan yapı denetim yasa taslağının, Yapı Denetim alanını daha etkin bir şekilde düzenlemek değil, bu sürecin ticari yönünü daha fazla ön plana çıkarmak kaygısı ile hazırlandığı görülmektedir. Aslında taslakta esaslı değişiklik olarak, şirketlerin faaliyet alanını genişlemesi olarak görülmektedir. Diğer taraftan da şu anda yürürlükte olan 4708 sayılı yasa ile verilen cezalar da idari para cezasına çevrilmiştir. Ancak 4708 sayılı Kanunun daha ayrıntılı olan düzenlemelerini içermemektedir.

Yapı Denetim sürecinin kamu denetiminden iyice uzaklaşarak daha fazla ticarileşmesi anlamına gelen bu düzenlemeye karşı örgütümüzün hazırlıklı olması gerekmektedir. Siyasal iktidar tarafından KHK'lar ile başlatılan TMMOB ve Odamızı işlevsizleştirerek faaliyet alanlarımızı daraltma isteği ve kamu adına yürütülen tüm süreçlerin piyasalaştırılması ve özelleştirilmesi nedeniyle; yeni yapı denetim yasasının da yukarıda belirtilen unsurlar dikkate alındığında kamudan ve halktan yana olmayacağı, meslek odalarının kamusal denetimi, Oda-üye ilişkisini ve örgütlülüğünü daraltıcı yönde olacağı açıktır.

